

ترویج فرهنگ پژوهش در حوزه های علمیه، یکی از موفقیت های جشنواره علامه حلی(ره)

حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل نیا

لطفاً، اهدافی را که جشنواره علامه حلی(ره) در پی تحقق آن است، ذکر بفرمایید؛ همچنین بفرمایید که چه مقدار از این اهداف تا کنون محقق شده است و موانع احتمالی تحقق برخی اهداف، چه بوده است؟

در طلّیعه سخن، از مدیران محترم حوزه های علمیه خواهران و برادران استان تهران و معاونین پژوهش هر دو مجموعه و تمامی همکاران خدوم در دبیرخانه جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران، کمال تشکر را دارم.

مهم ترین هدف ما در جشنواره علامه حلی(ره)، تشویق طلاب جوان نسبت به تحقیق و نویسندگی، همچنین شناسایی افراد مستعد در این زمینه و معرفی و تشویق ایشان است که تصورمان این است که بعد از سپری شدن هفت دوره موفق جشنواره علامه حلی، موفقیت های نسبتاً خوبی به دست آورده ایم؛ به طوری که از مشارکت حدود دو هزار نفر در دوره های نخست، امسال حدود دوازده هزار اثر پژوهشی به دبیرخانه رسیده است که این حاکی از موفقیت جشنواره در «ترویج فرهنگ پژوهش»، بین طلاب جوان است.

در باب موانع احتمالی می توان گفت یکی از مهم ترین موانع، «کمبود زمان» است. با عنایت به اینکه این جشنواره به طور سالیانه برگزار می گردد، متأسفانه با فرهنگ اشتباهی که در بین بیشتر طلبه ها ریشه دوانده که از ایام تعطیلات تابستان هیچ استفاده علمی و تحقیقاتی نمی کنیم، زمان به همین چند ماهه تحصیلی، محدود است؛ در این بین طلاب هم طبیعتاً بیشتر به کارهای آموزشی خود مشغول هستند و کمتر فرصت پرداختن به مباحث پژوهشی می کنند. ان شاء الله برای هشتمین دوره، برنامه ریزی های دقیقی به عمل آمده است که ما در دبیرخانه از یک سو و طلاب از سوی دیگر، زمان بیشتر برای اجرای این برنامه در اختیار داشته باشیم.

جشنواره علامه حلی(ره)، برای تبدیل شدن به یک جشنواره ملی، اکنون چه ظرفیت ها و کاستی هایی دارد؟ آیا برای رفع کمبودها و حفظ و تقویت نقاط قوت، برنامه ریزی شده است؟

البته ما اکنون هم جشنواره علامه حلی (ره) را «جشنواره های ملی» می دانیم. منتهی جشنواره های حوزوی، که آن هم ویژه طلاب جوان حوزه علمیه است. خب طبیعتاً این دو قید از سویی، محدودیت هایی برای ما ایجاد می کند و از سوی دیگر هم، ما را موظف می کند که ناظر به این دو قید، برنامه ریزی نماییم. لذا چون هدف اصلی ما، شناسایی و تشویق طلاب جوان در بحث پژوهش است، فکر می کنم که اگر ما، از نظر بودجه ای و اعتباری و از نظر زمان و وقت اجرای هر جشنواره دست ما بازتر باشد، یقیناً این جشنواره برای یافتن جایگاه ملی خودش، موفق تر خواهد بود. به عنوان نمونه عرض می کنم که بسیار ضروری است از برگزیدگان جشنواره، «حمایت مادی و معنوی» کنیم. برای نشر آثار ایشان تلاش نموده که این بالاترین عامل تشویق یک طلبه جوان است که اثر برگزیده خود را چاپ شده و نشر یافته ببیند. ولی متأسفانه ما به دلیل مشکلات اعتباری و بودجه ای، هم اکنون از این مسئله و این امتیاز، محروم هستیم. از این رو به دنبال این هستیم که حداقل یک نشریه علمی مخصوص به این جشنواره داشته باشیم تا بتوانیم قسمتی از آثار برگزیدگان را آنجا نشر داده و به جوامع علمی، معرفی نماییم. لذا اگر این نوع محدودیت ها برطرف شود، جایگاه جشنواره علامه حلی (ره) در بین جشنواره های ملی دیگر، بیش از پیش

مشخص شده و نور افشانی خواهد کرد.

سیر جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران را چگونه ارزیابی می‌فرمایید؟ ظرفیت‌ها، نقاط قوت و کاستی‌ها و ضرورت‌های جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران، با توجه به وضعیت خاص این استان، چگونه است؟

توسعه جشنواره‌های استانی علامه حلی (ره)، از سیاست‌های قطعی دبیرخانه است. با توجه به هدف اصلی که جشنواره دنبال می‌کند که آن هم تشویق طلاب جوان به تحقیق، پژوهش و نویسندگی است، ما هر چه این مراحل را جزئی‌تر کنیم، امکان مشارکت و رتبه‌آوری طلاب جوان را بیشتر فراهم آورده‌ایم. با بیان همین استدلال، ما در تلاش هستیم که جشنواره‌های استانی را توسعه دهیم در همین راستا، امسال در ۱۱ استان، جشنواره استانی راه‌اندازی کردیم که ان‌شاء الله در سال‌های بعد، چند استان دیگر که ظرفیت لازم را داشته باشند به این تعداد اضافه خواهند شد.

در این باره، حوزه علمیه استان تهران، ظرفیت بسیار عظیمی برای تبدیل شدن به یک «قطب علمی و پژوهشی دینی» را دارد. به امید خدا در این چند ساله که جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران برگزار شده، موفقیت‌های چشم‌گیری داشته است و عامل توسعه فرهنگ پژوهش در واحدهای آموزشی استان بوده که جای تقدیر و تشکر از همه عزیزان دست‌اندرکار دارد. منتهی چند پیشنهاد به محضر دوستان می‌دهم که اگر این‌ها را رعایت کنند احتمالاً بیش از پیش، جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران، موفق خواهد بود. در مرحله اول، نسبت به اطلاع رسانی دقیق و تبلیغات اولیه همت گماشته و در مرحله دوم، برنامه‌ریزی دقیق‌تری نسبت به زمان‌بندی اجرای جشنواره در دبیرخانه استانی تدبیر نمایند. این موضوع با توجه به استفاده بهینه از ظرفیت‌های حوزه علمیه برادران و حوزه علمیه خاوران استان تهران و در نهایت، هم‌اندیشی بیشتر در موارد مختلف و مراحل مختلف جشنواره استانی با همه بزرگان حوزه استان تهران مدیران دو مجموعه، مدیران مدارس و معاونین پژوهش قابل دسترسی است. بحمدالله، هم اکنون این امر اجرا می‌شود ولی اگر بیشتر به آن اهمیت داده شود، ما شاهد یکی از موفق‌ترین جشنواره‌های استانی خواهیم بود.

برای ارتقاء سطح کیفی آثار، چه سیاست‌ها و برنامه‌هایی در نظر گرفته شده؟

این مسئله چند وجه دارد که همه وجوه مختلف آن هم به عهده جشنواره علامه حلی (ره) نیست. فقط قسمتی از امور پژوهشی حوزه‌های علمیه را شورای عالی به عهده ما گذاشته است. قبلاً هم عرض کردم که برگزاری یک فراخوان علمی فراگیر سالیانه در حوزه‌های علمیه برادران و خاوران بین طلاب جوان، با هدف تشویق و معرفی آن‌ها به جامعه علمی و تشویق آن‌ها از وظایف ما بوده که بیشتر از این واقعاً دیگر وظیفه ما نبوده و از ظرفیت ما بر نمی‌آید. اگر ما بخواهیم پژوهش را هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی در حوزه‌های علمیه توسعه دهیم، باید همه اجزاء حوزه دست به دست هم داده و برای کیفی کردن آثار تلاش نمایند. تصور می‌کنم بیشترین نقش را در این زمینه معاونت آموزش حوزه و اساتید حوزه بر عهده دارند. اگر روش آموزش اساتید ما پژوهش محور شود، خودشان اهل پژوهش، تحقیق، کتاب‌شناسی و مراحل مختلف تحقیق بشوند، به طور طبیعی طلاب ما هم به تدریج تبدیل به پژوهشگری شده که آثار و پژوهش‌های مفید، فاخر و کیفی از خودش ارائه می‌کند. ولی در جشنواره، ما موظف نیستیم که برنامه کیفی سازی هم داشته باشیم، به طور مثال افرادی که برگزیده شده‌اند، در مراحل بعدی باید حمایت شوند که مراکز حوزوی مثل امور نخبگان، معاونت آموزش و غیره، همه این‌ها دست به دست هم داده و خروجی ما یک خروجی کیفی و مطلوب شود؛ ولی همان‌طور که گفتم، این موضوع به صورت روشن و واضح در شرح وظایف جشنواره دیده نشده است. در عین حال ما تلاش‌هایی کرده‌ایم که این‌ها به صورت مقطعی می‌باشد.

چه میزان از آثار ارسالی به جشنواره، معطوف به مهم‌ترین مسائل جامعه ایرانی و چالش‌های بین‌المللی است؟ آیا برای هدایت افکار و ظرفیت علمی طلاب به سمت توجه به مسائل واقعی و مهم، برنامه‌ریزی شده است؟

اولاً که ما هر سال علاوه بر آن گرایش‌های علمی متداول در حوزه علمیه، هست موضوع ویژه، ناظر به مسائل روز کشور و جهان اسلام

انتخاب می‌نماییم. به‌طور مثال ما در سال گذشته، مسئله «سبک زندگی اسلامی» را که از دغدغه‌های مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بود انتخاب نمودیم و آثار بسیار زیاد که از لحاظ کمی و کیفی به واقع خوب بودند از طرف طلاب جوان به دبیرخانه جشنواره ارسال شد. لذا ما هر سال موضوعی را مربوط به یکی از مباحث مهم روز و چالش‌های جامعه ایرانی و بین‌المللی تحت عنوان موضوع ویژه، قرار می‌دهیم. از یک سوی دیگر در رشته‌های متداول حوزه هم، شاهد استقبال طلاب از مسائل روز هستیم. مثلاً دانش کلام که از یک سو متکفل پاسخگویی به شبهات اعتقادی است، یکی از رشته‌هایی است که طلاب از آن استقبال می‌کنند. در مباحث تطبیقی و قرآنی یا در مباحث اخلاق و تربیت، هم ما آثار زیادی داریم. از این رو، موضوعاتی که مربوط به مسائل روز، سؤالات و شبهات روز و دغدغه‌های جوانان ماست که چالش‌های مهم فکری جامعه هم بوده انتخاب می‌شود.

پایان‌نامه‌های طلاب حوزه علمیه خواران، بخش زیادی از آثار ارسالی به دبیرخانه را تشکیل داده است. طبیعتاً با توجه به روال پایان‌نامه، اساتید راهنما و مشاور، به روز بودن موضوعات را منترل می‌کنند. خب در اینجا می‌توان ادعا کرد که اکثر آثاری که به جشنواره علامه حلی (ره) می‌رسد، ناظر به مسائل روز و پاسخ به سؤالی از سؤالات و دغدغه‌ای از دغدغه‌های جامعه امروزی است.

به نظر حضرت‌عالی، جشنواره علامه حلی (ره) توانسته چه تأثیری بر جامعه علمی حوزوی برجای گذارد؟ آیا این جشنواره می‌تواند در آینده، جریان‌هایی علمی را در حوزه و به تبع آن در سطح کشور، ایجاد و هدایت کند؟

ببینید ما هیچ شکی نداریم که این جشنواره، یکی از تأثیرگذارترین حرکت‌های علمی در حوزه بوده است. وقتی در جشنواره‌های سراسری، دوازده هزار اثر پژوهشی ثبت می‌شود، از وجود یک جو علمی حکایت دارد که تبدیل به یک جریان شده است. این نشانگر این است که جشنواره علامه حلی (ره) جایگاه خود را بین مراکز علمی حوزوی و واحدهای آموزشی پیدا نموده است. این در حالی است که از رقم هزار یا دو هزار اثر در سال‌های گذشته، تعداد آثار به دوازده هزار اثر رسیده است. هر سال، ما حدوداً هشت هزار و پانصد اثر ثبت کرده‌ایم که امسال به دوازده هزار اثر رسیده است؛ یعنی نزدیک به پنجاه درصد افزایش شرکت‌کننده داشته‌ایم.

خب، این حکایت از این دارد که جشنواره علامه حلی (ره)، تبدیل به یک جریان مؤثر شده است و حوزه‌های علمیه نیز این را پذیرفته‌اند. اما اینکه این تبدیل بشود به اصطلاح به یک جریان علمی عظیم جا افتاده‌ای که در همه مجامع علمی حرفی برای گفتن داشته باشد، اینگونه نیست. با این نگاه که اولاً شرکت‌کنندگان، طلاب جوان حوزه هستند و ثانیاً اینکه همه وظایف بر عهده ما نیست؛ بلکه اجزای دیگر حوزه هستند که این‌ها همه در کنار هم، مثل یک پازل، هر کدام، یک قسمتی از این جریان را اجرا می‌کنند و این‌ها مکمل همدیگر هستند. بعضی مقدمات این کار و بعضی مؤخرات کار ما را انجام می‌دهند. روی هم رفته جشنواره علامه حلی (ره)، شروع مبارکی است که امید می‌رود در آینده‌های نزدیک، شاهد پیشرفت و تأثیرگذاری این جشنواره در مجامع علمی کشور اسلامیان، جهان اسلام و حتی در سطح بین‌الملل باشیم. بحمدالله، جشنواره از نظر کمی و البته از نظر کیفی، موفقیت‌های چشم‌گیری داشته که اگر سایر قسمت‌های حوزه به کمک ما بشتابند و وظایف تعریف شده خودشان را انجام دهند، امیدواریم که حوزه‌های علمیه به مراحل تولید علم، نظریه‌پردازی و توسعه و ترویج کرسی‌های آزاد اندیشی، برسد.

در پایان اگر توصیه‌ای برای اساتید، طلاب یا دبیرخانه جشنواره علامه حلی (ره) استان تهران دارید، بفرمایید.

توصیه اول بنده به اساتید محترم حوزه‌های علمیه است که ایشان «دغدغه پژوهش» داشته باشند. در کنار امر مهم آموزش، به طلاب کمک کنند تا طلبه‌ای پژوهشی و محقق بار بیابند؛ در این صورت، حوزه در تولید علم، به جایگاه واقعی خود دست خواهد یافت.

توصیه دوم حقیر به طلاب عزیز است که از تحقیق نهراسند و از نوشتن خوف نداشته و ترسی به دل راه ندهند. هر طلبه‌ای در هر مرحله علمی که قرار دارد، قلم به دست بگیرد، نویسندگی را شروع و تحقیق و پژوهش کند و بداند که در جشنواره علامه حلی (ره) هر کسی بر حسب رتبه علمی که دارد، سنجش و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. فرم‌های ارزیابی ما متفاوت است و هر گروهی با گروه همسان خود،

ارزیابی می‌شود. مهم‌ترین بخش از جشنواره، بیان توصیه‌های ارزیابان و اشکالات هر اثر است که در پایان جشنواره برای شرکت‌کنندگان ارسال می‌شود و حداقل می‌توان یک نگاه تمرینی در حوزه مهارت‌های پژوهشی به آن داشت.

در پایان، ضمن خسته نباشید و عرض خداحوت به مسئولین جشنواره، امیدوارم که در سال‌های آینده کلیه طلاب جوان ما، که شرایط ثبت نامی دارند، به نحوی در این جشنواره مشارکت کرده و خودشان را محک بزنند.